

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 733 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloyevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmuratovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуювна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуювна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohbnazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbeyeve Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalari faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamsiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlar va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshmurovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	

Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar – iqtisodiyot taraqqiyotining muhim omili.....	461
Mamatkulova Nodira Maxkamovna	
Davlat xaridlari ishtirokchilarining elektron-skoring tizimi.....	465
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Qishloq xo'jalik korxonalarida melioratsiya xarajatlari xisobining muammolari va yechimlari.....	469
Baxriev Muxiddin Sheralievich	
O'zbek banklarining xarajatlar samaradorligini stoxastik chegara modelida baholash	481
Xannayev Sherzod	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков	490
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari.....	496
No'monjonova Muazzam Maxbubjon qizi	
Empowering the future: The impact of automation, iot, and demand management on energy efficiency in smart grids.....	501
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Institutsional o'zgarishlar sharoitida aholi daromadlari tarkibining oshishi va daromadlar tengsizligini kamaytirishning istiqbolli yo'nalishlari	508
Ergasheva Nafisa Baxridinovna	
Международные индексы, определяющие цифровое развитие страны	513
Талъатова Диёра Боходир кизи	

Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik instituti orqali investitsiya loiyhalarini moliyalashtirishda moliyaviy-iqtisodiy samaradorligini baholash metodologiyasi	517
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Управление качеством в технологических стартапах: Баланс между скоростью и надежностью	527
Хамидуллина Гульнора Рафкатовна, Раджабов Темур Рустамович, Носиров Илхом Аббосович	
Namangan viloyatida iqtisodiy integratsiyani jarayonida eksport va import operatsiyalarining tahlili	535
Adashev Azimjon O'rinboyevich	
Korxonalarda kadrlar tayyorlash ijrosidagi mavjud muammolar va kadrlar siyosatining takomillashtirib borish xususiyatlari	541
Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Yashirin iqtisodiyot tushunchasi, turlari va shakllanish omillari hamda uning iqtisodiyotga ta'siri.....	546
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
The purpose of assessing a person's entrepreneurial capacity is to classify their quality characteristics	562
Mansur Matkarimov, Qaxramon Madraximov, Sherjon Sherjonov, Jahongirbek Nurjonov	
Challenges in enhancing the efficient use of economic resources in agriculture within an innovative economy framework.....	568
Nodira Abdullayevna Eshquvattova	
Оценка эффективности существующих методов стратегического управления проектами	573
Мансурова Севара Мансуровна	
Создаются благоприятные условия для индивидуальных предпринимателей и самозанятых лиц	577
Батыров Фархад Бакитович	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari.....	593
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Toshkent viloyatida metal bozorining rivojlanishi va unda kichik biznesning o'rni	600
Musayeva Shoirazimovna	
Mechanisms for ensuring employment in the services sector through the development of small business and private entrepreneurship.....	606
Turabekov Sokhibjon Sherboy ugli, Abdukhalikov Ulugbek Abdukhalikovich	
Tijorat banklarini raqamlatirish sharoitida inson resurslarini boshqarishning innovatsion yondashuvlari (BRB misolida)	611
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
The importance and current state of accounting and auditing of liabilities in enterprises	616
Khaliqnazarova Gulnaz Jalgasbay qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xotin-qizlarning barqaror bandlik darajasining ekonometrik tahlili.....	622
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Moliyaviy bozor ishtirokchilari faoliyatini samarali boshqarishda innovatsion moliyaviy vosita va metodlarning qo'llanilishi.....	627
Hotamqulova Madina Sanjar qizi	
Oliy ta'limga investitsiya kiritishning asosiy shakl va mexanizmlari	631
Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotning metodologik asoslari.....	635
Babakulov Bahromqul Mamatkulovich, Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, Boymurodov Jonon Komiljonovich	
O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini yanada rivojlantirish istiqbollari	641
Turganbaev Nursulton Bayram uli	

Tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar raqamli transformatsiyaning joriy holati tahlili	645
Qurbonov Alisher Samadovich	
Инновационные формы сотрудничества образования и индустрии для формирования компетенций в сфере устойчивого туризма: Опыт и перспективы Узбекистана.....	653
Бухарова Нигора Газиевна	
Muzey sohasida tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar nazariyasi va ularni madaniy meros va muzeyshunoslik sohasiga tatbiq etish	657
Asadova Nigora Mehridin qizi	
Internet banking adoption in Uzbekistan	661
Karimov Erkin Yusubovich	
Elektron tijorat O'zbekiston va Xitoy raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish drayveri sifatida	665
Samedinov Timur Selyametovich	
Yuridik shaxslar birlashuvi orqali amalga oshiriladigan xufyona soliqlardan qochish sxemalarini moliyaviy instrumentlar bilan bartaraf etish yo'llari	671
To'rayev Dilshod Xasanovich	
O'zbekiston shahar ekoturizmida raqamli egizak texnologiyalarining iqtisodiy potentsiali	683
Esonboyev Baxodir Bakir o'g'li	
Yengil sanoatni rivojlanishtirishning mintaqaviy xususiyatlari	687
Fuzaylov Sarvar Abdusamatovich	
Tijorat banklarining depozit siyosatiga ta'sir qiluvchi omillar	693
Komilova Mukammal Shavkatovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini mikromoliyalashtirish bilan bog'liq muammolar	697
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	
Ishbilarmonlik muhitini baholashning metodologiyalari tahlili	704
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Jismoniy shaxslarning daromadlariga deklaratsiya asosida soliq solish mexanzmini takomillashtirish.....	715
Ibragimov Zafar Ismailovich	
Yashil marketing yordamida moda sanoatida mijozlar ehtiyojini samarali qondirish.....	723
Xalilova Nafisa Komilovna	
Targetlangan iqtisodiy siyosat orqali kambag'allikka qarshi kurash	727
Baratov J.N.	

TARGETLANGAN IQTISODIY SIYOSAT ORQALI KAMBAG'ALLIKKA QARSHI KURASH

Baratov J.N.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti tadqiqotchisi
javlonbek.baratov97@gmail.com

Annotatsiya: 2017–2021-yillar davomida O'zbekistonda pul-kredit siyosati tizimida muhim islohotlar amalga oshirildi. Biroq inflyatsion targetlash rejimiga o'tish oson vazifa emas, chunki mamlakat hozirgi vaqtda chuqur tarkibiy o'zgarishlar bosqichida turibdi. Shu sababli Markaziy bank islohotlarni doimiy monitoring qilishi va pul-kredit siyosatini ushbu jarayonlarga muvofiq tarzda moslashtirib borishi zarur.

Tadqiqot ishida institutsional hamda tarkibiy cheklolvar tahlil qilindi va pul-kredit siyosati transmissiya mexanizmlarining samaradorligi baholandi. Institutsional muammolar maxsus indekslar asosida, transmissiya jarayonlari esa VAR modellari orqali o'rganildi.

Olingan natijalar yaqin yillarda Markaziy bank boshqaruvini yanada takomillashtirish, uning mustaqilligini kuchaytirish, moliya bozorlarini rivojlantirish hamda davlatning iqtisodiyot va moliya tizimiga bo'lgan ta'sirini bosqichma-bosqich kamaytirish zarurligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: Kambag'allikni qisqartirish, Targetlangan iqtisodiy siyosat, Geografik targetlash, Inflyatsion targetlash, Ijtimoiy adolat, Hududiy rivojlanish, Ijtimoiy yordam tizimi, Raqamli iqtisodiyot, Mahalliy lashtirilgan yordam mexanizmlari, Iqtisodiy samaradorlik

Abstract: Between 2017 and 2021, Uzbekistan implemented significant reforms in its monetary policy framework. Nevertheless, the transition to an inflation-targeting regime remains a challenging task, as the country is currently undergoing profound structural transformations. In this context, the Central Bank must continuously monitor the reform process and adjust its monetary policy in line with ongoing changes.

This study identifies institutional and structural constraints and evaluates the effectiveness of the monetary policy transmission mechanisms. Institutional shortcomings are assessed through specific indices, while transmission processes are analyzed using VAR models.

The findings highlight the necessity of further improving the governance of the Central Bank, strengthening its independence, developing financial markets, and gradually reducing the excessive role of the state in the economy and financial sector.

Key words: Poverty reduction, Targeted economic policy, Geographical targeting, Inflation targeting, Social justice, Regional development, Social assistance system, Digital economy, Localized support mechanisms, Economic efficiency.

Аннотация: В период 2017–2021 годов в Узбекистане были проведены значительные реформы в системе денежно-кредитной политики. Однако переход к режиму инфляционного таргетирования остаётся сложной задачей, так как страна переживает этап глубоких структурных преобразований. В этой связи Центральный банк должен постоянно отслеживать ход реформ и адаптировать денежно-кредитную политику в соответствии с происходящими изменениями.

В исследовании выявлены институциональные и структурные ограничения, а также проведена оценка эффективности механизмов трансмиссии денежно-кредитной политики. Институциональные проблемы были проанализированы с помощью специальных индексов, а трансмиссионные процессы — на основе VAR-моделей.

Полученные результаты показали необходимость дальнейшего совершенствования управления Центральным банком, укрепления его независимости, развития финансовых рынков и постепенного сокращения чрезмерного влияния государства на экономику и финансовую систему.

Ключевые слова: Снижение бедности, Таргетированная экономическая политика, Географическое таргетирование, Инфляционное таргетирование, Социальная справедливость, Региональное развитие, Система социальной поддержки, Цифровая экономика, Механизмы локализованной помощи, Экономическая эффективность.

KIRISH

Hozirgi global iqtisodiyot sharoitida makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda pul-kredit siyosatining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Xususan, inflyatsiya jarayonlarini samarali boshqarish va iqtisodiy o'sishga barqaror asos yaratish ko'pgina mamlakatlar uchun ustuvor vazifaga aylandi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, mamlakatlarda amalga oshirilayotgan pul-kredit siyosati bir qirrali bo'lib qolsa, u holda kutilmagan va noxush iqtisodiy oqibatlar yuzaga kelishi mumkin. Ayniqsa, rivojlangan mamlakatlar amaliyotida yo'l qo'yilgan xatolardan biri sifatida pul-kredit siyosatining asosiy e'tibori ko'pincha faqat inflyatsiya darajasini pasaytirishga qaratilishi kuzatiladi. Bu kabi yondashuv ma'lum davrda samara bergan bo'lsa-da, uzoq muddatda deflyatsiya xavfini kuchaytirib, iqtisodiyot uchun jiddiy salbiy oqibatlarni keltirib chiqaradi.

Masalan, AQSh Federal zaxira tizimi raisi B. Bernanke 2003-yil may oyida Yaponiya moliyachilari va iqtisodchilari jamiyatidagi chiqishida deflyatsiya bilan kurashayotgan mamlakatlar uchun inflyatsiyani targetlash kabi miqdoriy yo'nalishlarning qanchalik muhimligini ta'kidlagan edi. Shuningdek, 1990-yillar boshiga kelib inflyatsiyani barqarorlashtirishning an'anaviy usullari, jumladan pul agregatlarini targetlash globallashuv va moliya bozorlari chuqurlashgan sharoitda o'z samaradorligini yo'qota boshladi. Natijada ko'plab mamlakatlar inflyatsiyani targetlash siyosatiga o'tishga kirishdi. Ilk bor bu amaliyotni rasman joriy etgan mamlakat sifatida 1990-yilda Yangi Zelandiya Zaxira Banki tilga olinadi.

Inflyatsiyani targetlashning asosiy mohiyati – narxlarni qat'iy "qotirib qo'yish" emas, balki ularning barqaror va mo'tadil o'sishini ta'minlashdan iborat. Agar bu siyosatni qattiq cheklovchi "temir qolip" sifatida qabul qilinsa, mamlakatda iqtisodiy vaziyatdan qat'i nazar qattiq pul-kredit siyosatini yuritishga to'g'ri keladi. Bu esa o'z-o'zidan iqtisodiyotning turli sektorlariga zanjirsimon salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, inflyatsiyani targetlashga o'tishda mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy sharoiti, shuningdek, tarkibiy islohotlar jarayoni ham inobatga olinishi zarur. Zero, targetlangan iqtisodiy siyosat nafaqat inflyatsiya darajasini barqarorlashtirish, balki ijtimoiy adolatni ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishda ham muhim o'rin tutadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi — targetlangan iqtisodiy siyosatning kambag'allikni qisqartirishdagi o'rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda uning amaliy samaradorligini baholashdan iborat. Tadqiqotda inflyatsiya va geografik targetlashning ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarga ta'siri o'rganiladi, shuningdek, jahon amaliyoti bilan bir qatorda O'zbekistondagi mavjud islohotlar tajribasi ham tahlil etiladi.

Maqolada targetlangan siyosatning faqat makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bilan cheklanib qolmasdan, balki aholi turmush darajasini oshirish, ijtimoiy adolatni ta'minlash va hududlar kesimida teng iqtisodiy rivojlanishga xizmat qilish imkoniyatlari ochib beriladi. Shu orqali, maqola iqtisodiy siyosatni optimal yo'naltirish, kambag'allikka qarshi samarali mexanizmlarni ishlab chiqish va ularning ijtimoiy hayotdagi qo'llanilishini chuqurroq yoritishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot metodologiyasi inflyatsion, geografik va boshqa turdagi targetlash yondashuvlarini solishtirish hamda ularning kambag'allik darajasiga ta'sirini baholashga qaratilgan. Metodologik asos sifatida quyidagi yondashuvlar qo'llanildi:

Nazariy tahlil – targetlash siyosati bo'yicha xalqaro ilmiy adabiyotlar, rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar tajribasi, shuningdek, xalqaro moliya institutlari hisobotlari o'rganildi.

Qiyosiy tahlil – inflyatsion, geografik va boshqa targetlash mexanizmlarining samaradorligi mamlakatlar kesimida taqqoslab chiqildi.

Statistik ma'lumotlar tahlili – Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi va Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida kambag'allik ko'rsatkichlari hamda inflyatsiya darajasining dinamikasi o'rganildi.

Sotsiologik yondashuv – hududiy notekisliklar va aholi qatlamlarining real turmush sharoitlari bo'yicha qo'shimcha kuzatish va tahlillar olib borildi.

Amaliy takliflar ishlab chiqish – xalqaro tajribani milliy sharoitga moslashtirish asosida siyosiy va iqtisodiy tavsiyalar shakllantirildi.

Mazkur metodologiya tadqiqotning ilmiy asoslanganligini ta'minlash bilan birga, kambag'allikka qarshi kurashda turli targetlash usullarining afzallik va kamchiliklarini kompleks tahlil qilish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar sharoitida pul-kredit siyosatining maqsadli yo'naltirilishi, ayniqsa inflyatsiya jarayonlarini targetlashga o'tish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonni chuqur anglash uchun avvalo jahon tajribasiga murojat qilish zarur.

Glenn Rudebush va Karl Uolsh bergan ta'rifga ko'ra, inflyatsiyani targetlash – bu ommaga e'lon qilingan inflyatsiya maqsadli ko'rsatkichlariga erishish borasida Markaziy bank tomonidan olib boriladigan pul – kredit siyosati doirasida qaror qabul qilish uchun lozim bo'lgan modeldir. Bu Markaziy bank tomonidan inflyatsiya maqsadli ko'rsatkichlariga erishish uchun qabul qilinadigan, pul – kredit organlari uni nazorat qilishga mas'ul bo'lgan operatsion instrumentdir.

Inflyatsiyani targetlash siyosatini qo'llagan mamlakatlarning maqsadi bir bo'lishiga qaramasdan amaliyotda ularni qo'llashga majbur qilgan sabablar irbiridan keskin farq qilishini ko'rishimiz mumkin. Masalan, Germaniyada inflyatsiyani targetlash siyosatiga o'tishning sababi bo'lib, qat'iy belgilangan

valyuta kursidan voz kechish siyosati xizmat qilgan bo'lsa, Kanada uchun esa ushbu holat pul massasini targetlash siyosatini qo'llashdagi omadsizliklar tufayli inflyatsiyani targetlash siyosatini qo'llash joriy qilingan. Buyuk Britaniyaning inflyatsiyani targetlash siyosatiga o'tishiga turtki bo'lgan asosiy sabablardan biri bu pul massasini targetlashdagi omadsizliklar, hamda "Yevro zonasi"dagi ishtiroki majbur qilgan. Inflyatsiyani targetlash siyosatini qo'llaganda, inflyatsiya darajasining eng maqbul darajasi sifatida 3% va undan kam bo'lgan sur'atlar ko'rsatiladi. Lekin, shunday bo'lsada bu ko'rsatkich nol darajaga tushmasligi kerak. Chunki, inflyatsiyani nol darajada ushlab turilishi mamlakatda deflyatsiya holatini keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan xavfni kuchaytiradi.

1-Jadval. Inflyatsiyani targetlash siyosatini qo'llovchi mamlakatlar¹

	Mamlakatlar nomi	Inflyatsiani targetlash siyosatiga o'tish sanasi	Inflyatsiyani Targetlash siyosatiga o'tish davrida inflyatsiya suratlari (%)		2011- yilga inflyatsiyani o'rtacha yillik ko'rsatgichlari	2012-yilga inflyatsiyani o'rtacha yillik ko'rsatgichlari
Rivojlangan mamlakatlar						
1	Yangi Zelandiya	1990	3.3	2.3	4.5	
2	Kanada	1991	8.9	1.8	2.8	
3	Buyuk Britaniya	1992	4	3.7	4.2	
4	Avstraliya	1993	2	2.8	3.4	
5	Shvetsiya	1993	1.8	1.4	2.5	
6	Shvetsariya	2000	1.6	0.7	0.4	
7	Islandiya	2001	4.1	5.4	2.8	
8	Novegiya	2001	3.6	2.5	1.4	

Inflyatsiyani maqsadli yo'nalishlarini belgilash jarayonida nazariy jihatdan eng ko'p bahsga sabab bo'ladigan muammolardan biri — bu "narxlar barqarorligi" tushunchasini aniqlashdir. Chunki inflyatsiya nol darajada bo'lishi nazariy jihatdan mukammal holatdek ko'rinsa-da, amaliyotda buning imkoni yo'q. Masalan, rivojlangan mamlakatlarda ham iste'mol narxlari, odatda, kamida 2% atrofida o'sib boradi. Shuning uchun inflyatsiya darajasini 1% ga pasaytirish iqtisodiy jihatdan katta samara bermaydi, aksincha, bunday maqsadga erishish uchun ko'p resurs sarflanadi.

Inflyatsiyani targetlashning eng muhim jihati — bu maqsadli ko'rsatkichning tebranish chegaralari. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, inflyatsiya darajasi 1% atrofida saqlanishi eng maqbul chegara hisoblanadi. Buning asosiy sababi — rivojlangan iqtisodiyotlar qisqa muddatli shok va tebranishlarga chidamli bo'lishi bilan bog'liq. Agar maqsadli yo'nalish ortiqcha kengaytirib yuborilsa, bozor ishtirokchilari hukumat va markaziy bank siyosatiga ishonch bilan qaramay qo'yadi, bu esa inflyatsiyani barqarorlashtirishga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Targetlash muddati ham iqtisodiy sharoitga bog'liq holda turlicha belgilangan. Masalan, Yangi Zelandiya va Kanadada dastlab inflyatsiyani maqsadli ko'rsatkichga yetkazish uchun 18 oylik muddat belgilangan bo'lsa, keyinroq u 12–18 oyga qisqartirilgan, hozirda esa ko'proq o'rta muddatli — 5 yillik strategiya qo'llaniladi. Bugungi kunda 28 ta mamlakat, jumladan, 8 ta rivojlangan davlat, qolganlari esa rivojlanayotgan yoki o'tish davridagi

¹ www.iqtisodiyot.uz "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 3, may-iyun, 2014 yil

iqtisodiyotlar inflyatsiyani targetlash siyosatini amalga oshirmoqda.

Bu siyosatni samarali olib borish uchun o'tgan yillar iqtisodiy holatini chuqur tahlil qilish juda muhim. Chunki inflyatsiyaning harakatini oldindan bashorat qilish uchun iqtisodiy-matematik modellar qo'llaniladi va ular asosan quyidagi ko'rsatkichlarga tayanadi:

real YaIM,
YaIM deflyatori,
iste'mol narxlari indeksi,
sanoat ishlab chiqarish hajmi,
ishsizlik darajasi va ulgurji narxlar,
pul massasi (M0–M4),
Markaziy bankning bazaviy stavkasi,
qisqa va uzoq muddatli foiz stavkalari,
davlat qimmatli qog'ozlari narxi.

Shu jihatdan inflyatsiyani targetlash nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi, balki bozor ishtirokchilari ishonchi va kutilmalariga ham bevosita ta'sir qiladi. Maqsadli ko'rsatkichlar aniq, aniqlangan va barqaror bo'lganda inflyatsiya siyosati iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi.

Inflyatsiyani targetlashda geografik yondashuv ham muhim ahamiyatga ega. Chunki mamlakat ichidagi turli hududlarda inflyatsiya darajasi bir xil bo'lmaydi: yirik shaharlarda asosan iste'mol narxlari yuqori bo'lsa, qishloq joylarda maishiy xizmatlar yoki oziq-ovqat mahsulotlari narxi ustuvor ahamiyatga ega bo'ladi. Geografik targetlash inflyatsiya siyosatida hududiy xususiyatlarni hisobga olishni taqozo etadi. Masalan, ayrim hududlarda transport va logistika xarajatlari inflyatsiyaga kuchli ta'sir qilsa, boshqa mintaqalarda import tovarlari narxi asosiy omil bo'ladi. Shu bois inflyatsiyani geografik kesimda tahlil qilish orqali hukumat va Markaziy bank hududiy inflyatsiya manbalarini aniqlab, maqsadli chora-tadbirlarni ishlab chiqishi mumkin.

Bunday yondashuv mamlakatda umumiy inflyatsiya darajasini pasaytirish bilan birga, hududlar o'rtasidagi iqtisodiy nomutanosiblikni kamaytirishga ham xizmat qiladi. Shuningdek, hududiy inflyatsiya targetlash siyosatini samarali qo'llash ijtimoiy adolatni ta'minlaydi va aholi turli qatlamlariga moslashuvchan siyosat yuritish imkonini beradi.

2-jadval

	Targetlash siyosatigacha		Targetlash siyosatidan so'ng	
	O'rtacha	O'rtacha og'ish	O'rtacha	O'rtacha og'ish
Inflyatsiyani targetlash Siyosatini qo'llayotgan (IXTT) (10 ta)	1-Jadval	7.22	3.22	2.03
Inflyatsiyani targetlash siyosatini qo'llamaydigan (IXTT) (16 ta)	7.72	5.09	5.22	2.73

Manba: Mualliflar tomonidan Walsh. Journal asosida tuzilgan.

Yuqoridagi jadval ma'lumotlari inflyatsiyani targetlash siyosatining samaradorligini aniq ko'rsatib bermoqda. Xususan, inflyatsiyani targetlash siyosatini qo'llayotgan davlatlarda (10 ta iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotiga a'zo mamlakatlari misolida) siyosat joriy etilishidan oldin o'rtacha inflyatsiya darajasi 9,21 foizni tashkil etgan bo'lsa, uning o'rtacha og'ishi 7,22 foiz atrofida bo'lgan. Ammo siyosat amalga oshirilgandan keyin bu ko'rsatkichlar sezilarli darajada pasaygan: inflyatsiya o'rtacha 3,22 foizga tushgan, o'rtacha og'ish esa 2,03 foizgacha qisqargan. Bu holat targetlash siyosati inflyatsiya darajasini barqarorlashtirishda ham, uning keskin tebranishlarini cheklashda ham yuqori samaraga ega ekanini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, inflyatsiyani targetlash siyosatini qo'llamaydigan davlatlarda (16 ta IXTT mamlakatlari) esa mutlaqo boshqacha vaziyat kuzatiladi. Siyosatdan oldin o'rtacha inflyatsiya darajasi 7,72 foiz bo'lib, o'rtacha og'ish 5,09 foizni tashkil etgan. Ammo targetlash amaliyoti joriy etilmagani sababli keyingi davrda inflyatsiya darajasi ortib 5,22 foizga yetgan, og'ish esa 2,73 foizgacha ko'tarilgan. Bu esa inflyatsiyaning barqaror darajada saqlanmaganini va keskin o'zgarishlar davom etganini anglatadi.

Jadval tahlilidan ko'rinib turibdiki, inflyatsiyani targetlash siyosati nafaqat inflyatsiya darajasini pasaytiradi, balki uning barqarorligini ham ta'minlaydi. Aksincha, bu siyosatni qo'llamagan davlatlarda inflyatsiya darajasi oshib borishi bilan birga uning o'zgaruvchanligi ham saqlanib qoladi.

Shu jihatdan, targetlash siyosati iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, bozor ishtirokchilari ishonchini oshirish va iqtisodiy o'sish uchun qulay sharoit yaratishda muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekistonda inflyatsion targetlash rejimini 2023-yilda to'liq joriy etish imkoniyatini ta'minlash maqsadida

so'nggi yillarda institutsional hamda siyosiy asoslarni mustahkamlash bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. 2017-yilgacha mamlakatda pul-kredit siyosati asosan almashuv kursiga bog'langan rejimga asoslanib kelgan. Biroq 2017-yil sentyabr oyida O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki (O'RMB) tamoman yangi yondashuvni qabul qilib, pul-kredit siyosatining bosh maqsadini narxlar barqarorligini ta'minlash sifatida belgiladi.

Muhim o'zgarishlardan yana biri shundaki, Markaziy bank hukumat to'liq nazoratidagi organlar ro'yxatidan chiqarildi va bu uning operatsion mustaqilligini oshirdi. Valyuta bozorida ham liberallashtirish jarayoni boshlandi: xorijiy valyutani sotib olishdagi cheklovlar bekor qilindi, natijada so'mning rasmiy kursi 50 foizga qadrsizlandi va yagona almashuv kursi shakllandi. Ushbu jarayonlarni samarali amalga oshirish uchun Xalqaro valyuta jamg'armasi² (XVJ) texnik yordam dasturlari orqali faol qo'llab-quvvatladi.

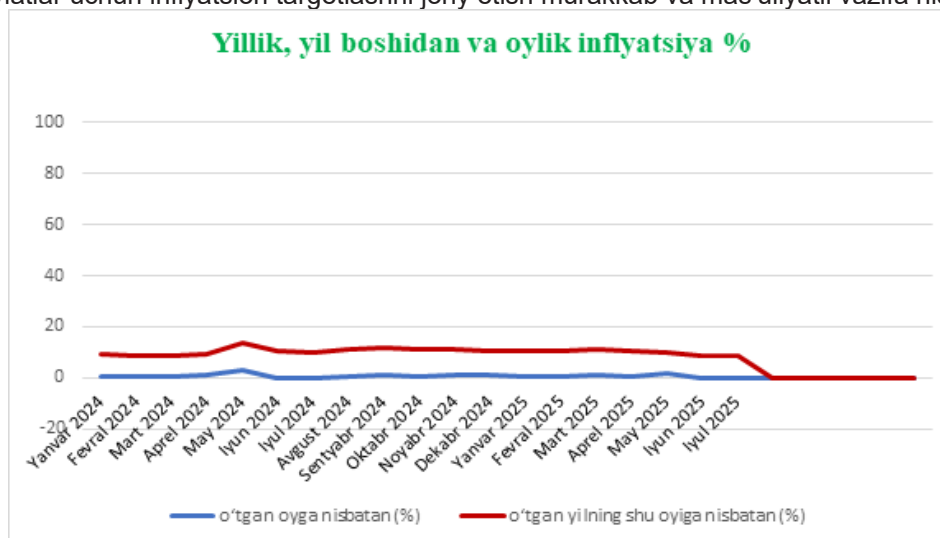
2019-yil oktyabr oyida "O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki to'g'risida"gi Qonunning yangi tahriri qabul qilinib, unda pul-kredit siyosatining eng asosiy vazifasi sifatida narxlar barqarorligini saqlash alohida qayd etildi. Shu bilan birga, O'RMB inflyatsion targetlash rejimiga bosqichma-bosqich o'tish jarayonini boshladi.

Mazkur hujjatda inflyatsion targetlashga o'tish bo'yicha erishilgan yutuqlar baholanmoqda, shuningdek, pul-kredit siyosati transmissiya mexanizmining samaradorligi tahlil qilinmoqda. Aynan shu orqali hal qilinishi lozim bo'lgan institutsional va tarkibiy muammolarni aniqlash, ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqish zaruriyati yuzaga kelmoqda.

Shu jihatdan, O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, inflyatsion targetlashni samarali joriy etish faqatgina pul-kredit siyosatini yangilash bilangina cheklanmaydi. Buning uchun moliya bozorining rivojlanishi, hukumat va Markaziy bank o'rtasida aniq koordinatsiya, shuningdek, aholining ishonchini oshirish muhim omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Inflyatsion targetlashga o'tish murakkab vazifa hisoblanadi, chunki, O'zbekistonda hali chuqur tarkibiy islohotlar jarayonlari davom etmoqda. Respublika hukumati 2017-yildan boshlab tashqi savdo, narxlar va valyuta bozorini erkinlashtirish, hukumat operatsiyalari va soliq tizimini isloh qilish³, shuningdek ishonchli statistik ma'lumotlarni shakllantirishni o'z ichiga olgan keng qamrovli islohotlar dasturi amalga oshirila boshlandi. Rejali xo'jalikdan bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida inflyatsiyaning kuchayishiga nafaqat talab va xarajat omillari, balki qator tarkibiy jarayonlar ham sabab bo'ldi. Jumladan, narxlarning erkinlashtirilishi hamda keyinchalik ayrim tovar va xizmatlar narxining bosqichma-bosqich muvofiqlashtirilishi inflyatsiya sur'atlarini tezlashtiruvchi omil sifatida namoyon bo'ldi. Shu bilan birga, tovar va mehnat bozorlarining yetarlicha moslashuvchan emasligi hamda narxlarning muntazam ravishda indeksatsiya qilinishi o'tish davridagi iqtisodiyotlarda inflyatsiya darajasining oshishiga olib keldi. Natijada, narxlarning ko'tarilishi aholining daromadlarining ham tez sur'atlarda o'sishiga sabab bo'ldi (Balassa-Samuelson effekti).

Boshqa tomondan, tarkibiy islohotlar tufayli iqtisodiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlik aniq bo'lmay qoldi, bu esa inflyatsiyani tahlil qilish jarayonini murakkablashtirdi. Shu sababli pul-kredit siyosatini amalga oshiruvchi institutlar inflyatsiyaning turli manbalarini doimiy ravishda baholab borishi lozim. Demakki, bozor iqtisodiyotiga o'tayotgan davlatlar uchun inflyatsion targetlashni joriy etish murakkab va mas'uliyatli vazifa hisoblanadi.

1-rasm. Manba :O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi⁴

² 2017 yil noyabr, 2018 yil fevral, 2019 yil fevral, 2020 yil dekabr va 2021 yil dekabr oylarida.

³ 2019 yilda xususiy sektor o'sishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan yirik soliq islohotlari joriy etildi

⁴ (<https://nsdp.stat.uz>)

1-rasmda qayd etilganidek, oylik inflyatsiya ko'rsatkichlari odatda 1–2 foiz atrofida barqaror bo'lgan, biroq 2024 - yilning may oyida biroz o'sish qayd etilgan. Yillik inflyatsiya esa 10 foizdan yuqoridan boshlanib, 2024 - yilning o'rtalarida eng yuqori nuqataga yetgan, keyin esa 2025 - yil davomida pasayish tendensiyasi kuzatilgan. Bu holat narx barqarorligini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlarining amaliy samarasidan dalolat beradi.

O'zbekistonda pul-kredit siyosatining natijalari:

So'nggi yillarda mamlakatimizda inflyatsiya darajasida izchil pasayish kuzatilib, bu jarayonda Markaziy bankning inflyatsion kutilmalarni boshqarishdagi roli sezilarli bo'ldi. 2017-yil sentabr oyida milliy valyutaning 50 foizga devalvatsiya qilinishi natijasida narxlarning keskin o'sishi qayd etilgan bo'lsa-da, qat'iy pul-kredit siyosatini amalga oshirish orqali inflyatsiya ko'rsatkichlari ma'lum darajada barqarorlashdi va pasayish tendensiyasi shakllandi. Shunga qaramay, bugungi kunda inflyatsiya darajasi hali ham nisbatan yuqori darajada saqlanib qolmoqda. Bunga bir qator omillar – milliy valyuta kursining izchil qadrsizlanishi, tartibga solinadigan narxlarning bosqichma-bosqich erkinlashtirilishi hamda global iqtisodiy muhitdagi salbiy jarayonlar, jumladan, yetkazib berish zanjirlarida yuzaga kelgan uzilishlar va xomashyo bozorlarida narxlarning ko'tarilishi sabab bo'lmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o'rinda shuni ta'kidlash mumkinki, O'zbekistonda olib borilayotgan targetlangan iqtisodiy siyosat mamlakat taraqqiyotida muhim burilish nuqtasi bo'lib xizmat qilmoqda. Xususan, inflyatsiyani jilovlash va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash orqali ijtimoiy islohotlar samaradorligini oshirish hamda kambag'allik darajasini izchil kamaytirish imkoniyati yaratilmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pul-kredit siyosatini takomillashtirish, Markaziy bank faoliyatida institutsional mustaqillikni kuchaytirish va moliya bozorlarini rivojlantirish jarayonlari iqtisodiy o'sish uchun barqaror zamin yaratadi.

Bundan tashqari, geografik va ijtimoiy targetlash yondashuvlarini qo'llash mamlakat hududlari o'rtasidagi farqlarni yumshatishda, aholining turli qatlamlari uchun teng imkoniyatlarni yaratishda alohida ahamiyat kasb etadi. Bu esa iqtisodiy resurslarni adolatli taqsimlash, bandlikni oshirish va aholining daromad manbalarini kengaytirish orqali ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, iqtisodiy siyosatni raqamlashtirish, davlat xizmatlarini elektron shaklda ko'rsatish va ma'lumotlar bazasidan samarali foydalanish kambag'allikka qarshi kurashning zamonaviy vositalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Bir so'z bilan aytganda, O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, inflyatsion targetlashga asoslangan iqtisodiy siyosat nafaqat narxlar barqarorligini ta'minlash, balki jamiyatning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirish va barqaror iqtisodiy o'sishga erishishda ham muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qoraliyev T. va boshqalar., Pul muomalasi orqali muvofiqlashtirish.
2. Нагорнов А., Политика таргетирования инфляции.
3. Кондратов Д., Денежно – кредитная политика в странах Европы.
4. Rudebusch G., Walsh C. U.S. inflation targeting: pro and contra // FRB of
5. San Francisco Economic Letter.
6. 2017 йил ноябрь, 2018 йил февраль, 2019 йил февраль, 2020 йил декабрь ва 2021 йил декабрь ойларида.
7. 2019 йилда хусусий сектор ўсишини қўллаб-қувватлашга қаратилган йирик солиқ ислохотлари жорий этилди.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezident PF-5877-sonli "Inflyatsion targetlash rejimiga bosqichma-bosqich o'tish orqali pul-kredit siyosatini takomillashtirish to'g'risida"gi Farmoni.
9. www.iqtisodiyot.uz
10. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 3, may-iyun, 2014 yil
11. <https://nsdp.stat.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
